

EUROPEAN MONITORING CENTRE ON RACISM AND XENOPHOBIA
OBSERVATOIRE EUROPÉEN DES PHÉNOMÈNES RACISTES ET XÉNOPHOBES
EUROPÄISCHE STELLE ZUR BEOBACHTUNG VON RASSISMUS UND FREMDENFEINDLICHKEIT

Europeiska Centrumet För Övervakning
av Rasism och Främlingsfientlighet

ÅRSRAPPORT 1999

SAMMANFATTNING

SV

"1999 kan ses som ett år då Europas utveckling under det gångna århundradet sammanfattades. Hur omfattande framstegen än har varit, har Europa ännu en gång skakats i sina grundvalar, blott femtio år efter Förintelsen. Krigsförbrytelser mot den albanska befolkningen i Kosovo har tydligt visat att rasism och främlingsfientlighet, liksom intolerans och våld, är företeelser som ännu vid århundradets slut lever kvar i Europa. De häftiga striderna på Balkan liksom den ihållande och våldsamma diskrimineringen av etniska minoriteter i många medlemsstater har gjort det uppenbart att kampen mot rasism och främlingsfientlighet mer än någonsin kräver gemensamma insatser, hängivenhet och engagemang.

Den senaste tidens händelser har mycket tydligt visat att det Europeiska centrumet för övervakning av rasism och främlingsfientlighet (EUMC), det "yngsta" av Europeiska unionens decentraliserade organ och beläget mitt i Europa, är en nödvändig institution som har en viktig roll när det gäller att göra Europa till någonting bättre och sträva efter samhörighet och förståelse.

Jean Kahn, styrelseordförande för Europeiska centrumet för övervakning av rasism och främlingsfientlighet

1 Situationen i EU:s medlemsstater

1.1 Inledning

Huvudmålet för det Europeiska centrumet för övervakning av rasism och främlingsfientlighet (EUMC) är att förse gemenskapen och dess medlemsstater med objektiva, tillförlitliga och jämförbara uppgifter om rasism, främlingsfientlighet och antisemitism, att undersöka omfattningen och utvecklingen, analysera orsakerna, följderna och effekterna samt studera exempel på god praxis när det gäller att ta itu med problemen på europeisk nivå.

Syftet med årsrapporten är att illustrera vilken typ av utmaningar som Europeiska unionen, institutionerna och medlemsstaterna står inför när det gäller rasism, antisemitism och främlingsfientlighet, liksom hur omfattande dessa utmaningar är.

I dagsläget saknar medlemsstaterna enhetliga och gemensamma definitioner som är nödvändigt för att insamlade uppgifter om rasism och rasistiskt våld, liksom om etniska minoriteter, ska vara jämförbara. Hur rasism och diskriminering övervakas och registreras varierar betydligt från en medlemsstat till en annan. Bland dem som samlar in uppgifter i medlemsstaterna finns en allmän uppfattning om att rasistiska incidenter är underrapporterade och inte registrerade i den utsträckning de borde vara. Studier av offer tyder på att endast en liten del av alla incidenter med rasistiska inslag blir rapporterade. Storbritannien, Tyskland och Sverige är de medlemsstater som för officiella, detaljerade register över rasistiska brott och yttringar av rasdiskriminering eller etnisk diskriminering.

EUMC saknar därför fortfarande en komplett uppsättning verktyg för att mäta och övervaka rasismen effektivt på europeisk nivå. Mot denna bakgrund är Europarådets direktiv 2000/43/EG om genomförandet av principen om lika behandling av alla människor, oavsett ras eller etniskt ursprung¹, ett positivt steg framåt.

¹ Direktiv 2000/43/EG för realiserandet av principen om lika behandling av alla människor oberoende av ras eller etniskt ursprung, är daterat 29 juni 2000.

De informationskällor som använts för årsrapporten 1999 är såväl officiella som inofficiella och sträcker sig från centrumets egna projekt, officiella publikationer från EU:s institutioner, regeringspublikationer, vetenskapliga studier och rapporter från icke-statliga organisationer. Därutöver har information från FN, Europarådet och OSCE (Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa) beaktats.

De olika rapporter om rasism som under 1999 lagts fram i Europa – vare sig de härrör från massmedierna, offentliga myndigheter eller från icke-statliga organisationer – avslöjar att rasism är ett allvarligt problem och att inget land i Europa är skonat.

EUMC kommer under början av 2001 att offentliggöra resultaten från en särskild attitydundersökning, the Eurobarometer study, som mäter majoritetsbefolkningens attityder gentemot invandrare och minoriteter i medlemsstaterna. Eurobarometern är ett sätt för Europeiska unionen att kontrollera vilka värderingar och attityder som olika befolkningsgrupper har i de 15 medlemsstaterna, liksom hur dessa varierar och förändras.

1.2 Rasistiska handlingar och diskriminering

Den förståelse av begreppet rasism som EUMC använder är den internationella konventionen om avskaffande av alla former av rasdiskriminering, som ratificerats av alla EU:s medlemsstater förutom av Irland². Denna vida definition omfattar varje särbehandling, uteslutande, begränsning eller företräde på grund av hudfärg, härkomst eller nationellt eller etniskt ursprung, som syftar eller leder till att upphäva eller skada ett jämlikt erkännande, åtnjutande eller utövande av mänskliga rättigheter och grundläggande friheter i det politiska, ekonomiska, sociala eller kulturella livet, eller inom något annat område av det offentliga livet.

Denna definition omfattar ett brett spektrum av incidenter med rasistiska följder. Det innebär att det inte bara är uppenbart rasistiskt våld som går under benämningen rasism, utan även mer subtila uttryck för etnisk, religiös eller kulturell diskriminering, antisemitism eller främlingsfientlighet.

1.2.1 Rasistiskt våld

Allvarliga rasistiska våldsyttningar är sådana rasistiska handlingar som är kända av allmänheten eftersom de – liksom alla allvarliga brott – skapar rubriker i massmedierna. Under 1999 rapporterades om mord och mordförsök med rasistiska inslag eller på grund av etnisk, religiös eller kulturell tillhörighet, av de nationella massmedierna i Frankrike, Spanien, Storbritannien, Sverige, Tyskland och Österrike.

1.2.2 Nynazistiska brott

Under 1999 ökade antalet anmälda rasistiska brott som var kopplade till nynazistiska grupper i Tyskland och i Sverige. I Tyskland minskade det totala antalet brott, men antalet våldsbrott ökade.

---

² Irlands regering har meddelat att den avser att vidta åtgärder för att Irland skall ratificera konventionen så snart lagförslaget om jämlikhet (Equal Status Bill), som nu behandlas i parlamentet, har genomförts.

Rasistiskt våld med koppling till nynazister och skinheads har också rapporterats i Spanien och Portugal, där dessa grupper visat sig bära ansvaret för en stor del av det rasistiska våldet.

1.2.3 Offer för rasistiskt våld och diskriminering

Av medlemsstaternas rapporter för 1999 framgår att det i samtliga medlemsstater finns etniska minoriteter, invandrare och flyktingar som är utsatta för rasistiska brott och för diskriminering. De brott som begås av nynazistiska organisationer är främst riktade mot invandrare, personer av utländsk härkomst samt mot det judiska samfundet. Antalet överfall på homosexuella, politiska oppositionella, journalister och poliser har ökat.

I flera medlemsstater rapporterades om diskriminering mot de romska minoriteterna under 1999. Människorättsorganisationer uppmärksammade den orättvisa behandlingen och diskrimineringen av romer i Italien, Spanien och Grekland. Flyktingar från Kosovo och Albanien rapporterades vara de främsta offren för rasistiska våldsyttningar i Italien och Grekland.

Invandrare – med och utan uppehållstillstånd – från länder i Afrika, är andra grupper som är utsatta för rasistiskt våld och diskriminering i medlemsstaterna. Enligt undersökningar i Danmark, Finland och Sverige, som lades fram under 1999, uppgav en hög andel av invandrare från olika afrikanska länder, att de blivit utsatta för rasistiskt våld och diskriminering. Av rapporterna framgick också att endast en liten del av offren rapporterade diskrimineringen till myndigheterna.

Man antar att antalet offer som rapporterar diskriminering kommer att öka a) om särskild lagstiftning mot diskriminering införs, b) om oberoende eller specialiserade organ inrättas, c) om information och kunskap sprids, om hur man går till väga för att anmäla diskriminering samt d) om man lyckas minska misstron mot och rädslan för myndigheter.

1.2.4 Rasistiskt våld och diskriminering från polisens sida

Det är inte enbart nynazister som utövar rasistiskt våld i det europeiska samhället. Även allmänheten och personer inom rättssystemet har gjort sig skyldiga till våldshandlingar och diskriminering.

Under 1999 rapporterades fall av orättvis behandling från polismyndigheternas sida i flera medlemsstater. Enligt dessa rapporter sker diskriminering och orättvis behandling huvudsakligen vid tre typer av poliskontakter: under identitetskontroller, vid deportering av invandrare och i häkten.

Under 1999 rapporterade Amnesty International och International Helsinki Federation for Human Rights om händelser i flera medlemsstater. Vissa händelser har utretts av Europeiska kommittén för förhindrande av tortyr och omänsklig eller förnedrande behandling. Flertalet av dem som rapporterade att de blivit misshandlade vid deportering eller blivit illa behandlade i häktet, kom från länder i Afrika. I Belgien och i Österrike avled nigerianska män under deportering. En man från Mali misshandlades av den franska polisen under deporteringen. En man från Tunisien dog i ett häkte i Frankrike och tre vakter suspenderades för att ha ofredat fångar av afrikanskt ursprung. I Österrike anmäldes åtta fall där poliser attackerat personer av utländsk härkomst.

Rapporterna från medlemsstaterna visar att hudfärg och kulturellt ursprung fortfarande utgör en avgörande risk. Enligt statistiska uppgifter från Storbritannien löper personer med "svart" hudfärg

betydligt större risk att gripas av polisen än "vita" personer. Detta gäller inte bara för Storbritannien. Flera medlemsstater rapporterade under 1999 att "svarta" personer eller personer med traditionell romsk klädsel, löpte större risk att anhållas än den övriga delen av befolkningen. Enligt den rapport om Grekland som sammanställdes av ECRI (Europarådets kommission mot rasism och intolerans) 1999, blir romer, albaner och andra invandrare ofta illa behandlade av den grekiska polisen.

1.2.5 Rasistiska brott

De vanligaste rasistiska brotten är inte de våldshandlingarna som tas upp i massmedierna. Officiell statistik från Tyskland visar att av totalt 10.037 registrerade brott med rasistiska eller främlingsfientliga motiv utgjordes 66% av propagandabrott, dvs icke-våldsbrott. Mellan april och september 1999 uppgick det totala antalet rasistiska brott i Storbritannien till 10.982, varav hälften utgjordes av trakasserier. I Sverige var antalet brott med rasistiska eller främlingsfientliga inslag totalt 2.363 under 1999. Av dessa utgjorde olaga hot, misshandel och trakasserier de tre vanligaste typerna. Antalet antisemitiska brott i Sverige uppgick under 1999 till 125. Den vanligaste typen av brott var förföljelse.

1.2.6 Massmedier och främlingsfientlighet

Massmedierna kan granskas med avseende på hur de oavsiktligt kan ge upphov till främlingsfientlighet, antingen genom det sätt de rapporterar negativt om invandrare och asylsökande eller genom det sätt på vilket nynazisterna framställs. Under 1999 kan de grekiska och de italienska mediernas rapportering ha bidragit till allmänhetens negativa inställning till invandring med anledning av migrationsvågen från Albanien. Irländska rapporter visar hur den negativa inställningen till asylsökande, flyktingar och resande skapade ett rasistiskt klimat som ledde till ett ökat antal fall av fysisk och psykisk misshandel samt till överfall. I den österrikiska valkampanjen 1999 ledde publicering av FPÖ:s kampanjannonser till att begreppet "Überfremdung" blev ett vardagsuttryck.

1.2.7 Diskriminering på grund av ras, etniskt ursprung, religion eller kultur

Diskriminering på grund av ras, etniskt ursprung, religion eller kultur leder sällan till några rubriker i massmedierna. Sådana handlingar är ofta diffusa och är därför svåra att bevisa. Från Storbritanniens Commission on Racial Equality (CRE) och från Ombudsmannen mot etnisk diskriminering i Sverige, rapporterades om ökad diskriminering på alla nivåer i samhället.

De fall av diskriminering som var mest rapporterade under 1999 avsåg sysselsättnings- och arbetsmarknadsområdet. Den svenske ombudsmannen registrerade totalt 184 fall av diskriminering, varav 142 hade anknytning till sysselsättningsfrågor. En studie som gjordes i Belgien under 1999 bekräftade att belgiska arbetsgivare diskriminerar på grund av ras när de rekryterar personal. Från österrikiskt håll rapporterades att invandrare i regel arbetar under sämre villkor, har lägre lön, sämre anställningstrygghet och färre förmåner än sina österrikiska kolleger.

Arbetslösheten bland etniska minoriteter och invandrare kan vara ett tecken på diskriminering. Arbetslöshet är överlag högre bland icke-européer, invandrare och etniska minoriteter jämfört med majoritetsbefolkningen i medlemsstaterna. I Storbritannien visar en rapport från Trade Union Congress att risken att bli arbetslös är större om man är "svart", och att den är större om man arbetar i låglöneyrken och är "svart" eller "asiat". Den nationella rådgivande kommittén om

mänskliga rättigheter i Frankrike rapporterade att arbetslösheten bland icke-européer i Frankrike är tre gånger så hög som för franska medborgare. Den nederländska nationella byrån mot rasdiskriminering (LBR) rapporterade att det rådde en oproportionerligt hög arbetslöshet bland etniska minoriteter.

Den sociala utslagningen bland ungdomar med invandrarbakgrund är en annan riskfaktor, eftersom det kan resultera i hög brottslighet. I Tyskland meddelade fackliga ombud att personer som inte är tyska medborgare, särskilt ungdomar, möter diskriminering under utbildning och på arbetsplatser och att det är de som drabbas hårdast av strukturella förändringar på arbetsmarknaden. Motsvarande problem har under 1999 också konstaterats i Frankrike, Italien och i Irland.

När det gäller Italien, Spanien, Grekland och Portugal visar vetenskapliga rapporter liksom andra rapporter från människorättsorganisationer att invandrare (från Nordafrika, Albanien, Kosovo, Mellanöstern, Östeuropa och Asien) i hög grad arbetar i olika delar av den "grå ekonomin". De får ofta mindre betalt än majoriteten och arbetar under mer osäkra och ohälsosamma förhållanden. Samtidigt har arbetskraft utan uppehållstillstånd befunnits vara nödvändig för många näringsgrenars överlevnad, däribland jordbruk, turism och byggnation.

Diskriminering inom utbildningsväsendet och på bostadsmarknaden har också rapporterats från flera medlemsstater under 1999. Antalet barn till etniska minoriteter eller med invandrarbakgrund som inte går i grundskolans låg- och mellanstadium är en indikator på utslagning eller diskriminering. Studier som gjorts i Italien visar att en mycket hög andel barn till romer och resande inte går i grundskolan. Vad beträffar bostäder visar rapporter från den italienska kommittén för integrering av invandrare, att invandrare i allmänhet, och i synnerhet romer, diskrimineras. I Irland har diskriminering av resande konstaterats på en mängd olika områden, som t.ex. bostadsmarknaden, arbetsmarknaden och inom hälso- och sjukvård. I Portugal visar rapporter att invandrare från de gamla portugisiska kolonierna i Afrika lever under extremt dåliga förhållanden. Från Nederländerna rapporterade LBR om en annan form av diskriminering inom utbildningssektorn, nämligen att föräldrar till "vita" barn väljer att inte skicka sina barn till skolor med en majoritet av "svarta" barn.

1.2.8 Rasism i cyberrymden

Rasism på Internet har blivit en särskilt angelägen fråga i några medlemsstater, i och med att Internet används av olika rasistiska grupperingar för att mer eller mindre ostraffat sprida rasistiska, antisemitiska, främlingsfientliga och hatiska tankar till allmänheten.

Plattformer och anslagstavlor, särskilt i nättidningar, används i allt större utsträckning av nynazister och andra rasistiska grupper för att sprida propaganda. Enligt forskare vid Simon Wiesenthal-centrumet har antalet rasistiska webbplatser ökat från 1 under 1995 till 2 100 webbplatser 1999.

1.3 Kampen mot rasism och diskriminering

Problemet med rasism och diskriminering är inte nytt och alla medlemsstaternas regeringar har vidtagit åtgärder för att förebygga diskriminering på grund av ras, etniskt ursprung, kultur eller religion, och vidtagit åtgärder för att främja integration av invandrare och etniska minoriteter.

Den rättsliga och institutionella ramen varierar emellertid avsevärt mellan EU:s olika medlemsstater. Vissa länder har en lagstiftning som är mer omfattande och heltäckande samt en institutionell ram som omfattar allt ifrån oberoende specialiserade organ till en ombudsman mot diskriminering. De nya EU-direktiven som grundar sig på artikel 13 i EG-fördraget bör göra att situationen förbättras avsevärt.

1.3.1 Förbättrad lagstiftning

Under 1999 antog man i flera medlemsstater ny lagstiftning som ett verktyg i kampen mot diskriminering och för främjandet av jämlikhet och mångfald. I Belgien stärktes lagstiftningen med en artikel som medför att rasistiska pressrelaterade brott kan behandlas genom förenklat förfarande, och man vidtog lagstiftningsåtgärder mot icke-demokratiska politiska partier som kan uppmuntra till rasism. Lagstiftningen i Belgien kommer att ge domarna befogenhet att utdöma en ytterligare påföljd som innebär att vissa politiska rättigheter förverkas.

I Danmark trädde en ny integrationslag i kraft. Lagen gäller villkoren för mottagande av och levnadsvillkoren för i första hand flyktingar under de tre första åren av deras vistelse i Danmark. I Grekland utfärdades ett antal presidentdekret för att reglera frågor rörande asylsökandes och flyktingars situation (inbegripet humanitära skäl). I Spanien stiftades en ny lag om invandring, vilken kommer att garantera utlänningar samma villkor som spanska medborgare, i enlighet med grundlagen. I Portugal antogs två nya lagar mot rasdiskriminering enhälligt av det portugisiska parlamentet. I Finland trädde flera nya lagar mot diskriminering i kraft, däribland en ny lag om integration av invandrare och mottagning av asylsökande. I Sverige trädde en ny lag om åtgärder mot etnisk diskriminering i arbetslivet i kraft.

1.3.2 Diskrimineringsombudsmän och kommittéer för mänskliga rättigheter

I vissa medlemsstater har man inrättat specialiserade organ för att handlägga ärenden som rör rasdiskriminering eller etnisk diskriminering. De medel som anslogs till den svenska Ombudsmannen mot etnisk diskriminering ökade med 60 % för 1999, detta för att göra det möjligt att genomföra den nya lagen mot diskriminering i arbetslivet. Den danska jämlikhetskommissionen (Nævnet for Etnisk Ligestilling) lade fram ett förslag till inrättande av en institution som behandlar etnisk diskriminering. I Finland inleddes förberedelserna för att utvidga verksamhetsområdet för utlänningsombudsmannen till att inkludera etniska minoriteter och etnisk diskriminering. De franska myndigheterna har inrättat en allmän intressegrupp med uppgift att utreda diskriminering på grund av etniskt ursprung. I flera andra medlemsstater, som t.ex. Grekland, Irland, Storbritannien, Sverige och Österrike har man inrättat utskott och kommittéer för skydd av mänskliga rättigheter.

1.3.3 Medvetandegörande

Även om lagstiftning är av avgörande betydelse i kampen mot rasism, måste man också vidta andra kompletterande åtgärder inom andra områden. Exempel på sådana områden kan vara utbildning, information och kommunikation för att öka allmänhetens medvetande om frågor som rör rasism och främlingsfientlighet. Värderingar som tolerans, respekt för andra, medkänsla, rättvisa och jämlikhet måste delas av samtliga européer. Hur man arbetar för att uppnå detta mål skiljer sig från

en medlemsstat till en annan. Skolornas och massmediernas roll anser regeringarna ofta vara de viktigaste medlen för att skapa ökad medvetenhet.

1.3.4 Polisutbildning

Under 1999 inrättade regeringarna i flera medlemsstater utbildningsprogram som riktar sig till poliser och åklagare. Uppgifter om detta lämnades in av Belgien, Danmark, Luxemburg, Storbritannien, Sverige och Österrike. Utbildningsprogrammen för poliser omfattar utbildning i mänskliga rättigheter och kulturell mångfald samt utbildning i hur man hanterar denna mångfald.

1.3.5 Integration av invandrare

Andra initiativ som togs upp av de olika medlemsstaternas regeringar under 1999 var program för integration av invandrare och minoriteter. Integrationsprogrammen kan bland annat vara inriktade på utbildning och arbetsmarknadsförberedelse för invandrarungdomar, vilket var fallet i Tyskland och i Sverige. I Luxemburg har man startat projekt för att skapa dialog mellan invandrarungdomar och äldre i bostadsområden. I Frankrike togs initiativ på låg- och mellanstadieskolor, till att öka de franska barnens kunskaper om invandrarnas kulturer, och lära dem att respektera andra kulturer. Från en fransk icke-statlig organisation togs initiativ till internetanvändningen för antirasistiska ändamål.

Under 1999 gjordes försök i flera medlemsstater till att öka andelen barn från invandrar- och minoritetshushåll att gå i skolan. I Italien visade sig resultat från ett lokalt projekt med utbildade medlare och uppsökande verksamhet bland romer så framgångsrikt för att bryta trenden med bristfällig skolgång bland barn till romer och resande, att man nu inlett ett försök på nationell nivå inom ramen för ett EU-program. I Grekland startade två människorättsorganisationer ett utbildningscentrum för muslimska och romska minoriteter. I Finland riktade sig projektet "Från skola till arbetsliv" särskilt till att hjälpa romer att skaffa sig grundläggande utbildning och bli jämställda på arbetsmarknaden.

1.3.6 Massmedierna i kampen för mångfald

En av EUMCs uppgifter är att vara i dialog med medierna om deras viktiga roll i kampen mot rasism och främlingsfientlighet, inte bara i kritiska situationer utan också på lång sikt. Massmedierna har stor betydelse när det gäller information om samhällsförhållanden, däribland upplysning om invandring och integration, även om aktuella behov av spektakulära nyheter ofta överskuggar den konstruktiva roll, som medierna kan spela. I samband med konflikter, som kan medföra en ökning i främlingsfientlighet och rasistiska yttringar, har medierna ett speciellt ansvar för påverkan på den allmänna opinionen.

För att undvika att medierna underblåser främlingsfientligheten har till exempel en rad regeringar beslutat att inte offentliggöra upplysningar om personers nationalitet eller etniska bakgrund i samband med kriminalitet om det inte är relevant. I Belgien sände regeringen ut ett cirkulär under 1999, där det fastställdes att offentliga myndigheter endast får upplysa om etniskt ursprung eller nationalitet om det är relevant. Detta för att undvika att stigmatisering av etniska minoriteter och invandrare.

1.4 Rekommendationer

EUMCs rekommendationer är grundade på rapporter och verksamheter inom olika områden kopplade till kampen mot rasism och främlingsfientlighet. 1999 års rekommendationer är främst inriktade på lagstiftning, datainsamling, inrättandet av oberoende myndigheter, övervakning samt på de politiska partiernas roll.

1.4.1 Lagstiftning

EUMC uppmanar samtliga medlemsstater att

- genom lagstiftning skydda alla människor mot diskriminering på grund av ras och etniskt ursprung,
- göra den straffrättsliga och civilrättsliga lagstiftningen mer effektiv när det gäller att bekämpa rasism, rasdiskriminering, främlingsfientlighet och intolerans,
- där så inte redan finns, upprätta en mekanism för att kontrollera att förslag till lagstiftning följer principerna om icke-diskriminering på grund av ras, etniskt eller nationellt ursprung, religion eller övertygelse, i synnerhet mot bakgrund av tänkbara följder i form av diskriminering av medlemmar av grupper som är utsatta för rasism.

1.4.2 Datainsamling

EUMC vill betona vikten av att samla in och offentliggöra korrekta uppgifter om antal och typ av incidenter och brott med rasistiska och främlingsfientliga inslag, antalet fall där åtal väckts eller orsakerna till varför åtal inte väckts, samt resultatet av åtalen.

Statistiska, dokumentära eller tekniska uppgifter som behandlats eller sammanställts måste bidra till att ge regionala och internationella organisationer en överblick över företeelserna rasism, främlingsfientlighet och intolerans – liksom deras utbredning, orsaker och yttringar – samtidigt som de visar vilka resultat som uppnåtts genom de åtgärder som redan vidtagits i kampen mot dessa företeelser. De insamlade uppgifterna måste vara sådana att de gör det möjligt för mottagarna att göra meningsfulla jämförelser mellan olika länder och att bistå länder och organisationer som är verksamma i kampen mot rasism med att utarbeta handlingslinjer.

Insamling och analys av befintliga data

Organisationer på europeisk nivå som arbetar med att samla in, registrera och analysera data bör hämta uppgifter från källor såsom EUs medlemsstater, länder utanför EU, europeiska och nationella icke-statliga organisationer, forskningscentra och internationella organisationer.

Förbättrade metoder för jämförelse av data

Gemensamma indikatorer och kriterier bör upprättas för hur regionala och internationella organisationer skall gå till väga när de jämför data, detta för att garantera att de uppgifter som används i analyserna och i utformandet av åtgärder mot rasism är av hög kvalitet, och att de är objektiva och tillförlitliga. Dessa indikatorer och kriterier bör ses över med jämna mellanrum för att förbättra överensstämmelsen mellan de mätmetoder och analysförfaranden som tillämpas av medlemsstaterna och institutioner på europeisk nivå.

1.4.3 Oberoende/specialiserade organ

EUMC vill poängtera den mängd av olika insatser som oberoende och specialiserade organ (i Sverige: Ombudsmannen mot etnisk diskriminering) kan göra på nationell, regional och lokal nivå för att bygga vidare på regeringens politik när det gäller att bekämpa rasism. Exempel på sådana kan vara att

- yttra sig och ge råd till regeringsorgan,
- avge rekommendationer för att ändra lagstiftning som rör diskriminering på grund av ras, etniskt ursprung eller religion,
- övervaka situationen i landet,
- genomföra undersökningar och studier om diskriminering,
- utbilda allmänheten och bedriva informationsverksamhet,
- bidra till utbildningsprogram för vissa målgrupper,
- göra allmänheten mer medveten om frågor som rör diskriminering samt hjälpa och bistå offer, bland annat genom rätts hjälp så att de kan göra sina rättigheter gällande inför domstol eller andra institutioner.

EUMC uppmanar medlemsstaterna att se till att medlemmarna av oberoende eller specialiserade organ företräder befolkningen i sin helhet och att organet samtidigt tar sig rätten att ställa upp sina egna prioriteringar.

EUMC efterlyser upprättandet och utnämningen av sådana oberoende specialiserade organ, eller i de länder där sådana organ redan finns, att deras effektivitet ses över och förbättras samtidigt som de till sitt förfogande får tillräckliga ekonomiska resurser och tillräcklig kompetens och befogenhet för att kunna fungera effektivt.

1.4.4 Övervakning

EUMC rekommenderar med eftertryck medlemsstaterna att med hjälp av mer aktuella statistiska uppgifter övervaka situationen för sårbara grupper eller minoritetsgrupper, liksom alla handlingslinjer och program som syftar till att bekämpa rasdiskriminering. Övervakningen av program och handlingslinjer bör också omfatta utvärdering och uppföljning under någon period. Sådana statistiska uppgifter kan kompletteras med opinionsundersökningar och riktade undersökningar för att bedöma hur diskriminering och rasism upplevs och uppfattas av potentiella offer.

Den ram som ställs upp för övervakningen bör tydligt inbegripa de oberoende organens roll, liksom internationella organisationer som exempelvis ECRI och EUMC, genom att förse dessa organisationer med regelbundna rapporter om utvecklingen nationellt.

1.4.5 Politikernas och de politiska partiernas roll

EUMC uppmanar de politiska partierna att vidta ett antal konkreta åtgärder för att få till stånd en jämlik representation av människor av olika etniskt och kulturellt ursprung i det offentliga livet, och att förklara olika frågor för allmänheten på ett sådant sätt att förståelsen ökar och skillnader blir accepterade. Exempel på sådana åtgärder kan t.ex. vara

- att underteckna "De europeiska politiska partiernas deklaration för ett icke-rasistiskt samhälle" och följa de principer som där ställs upp angående ansvarsfullt handlande i frågor som rör rasism, såväl när det gäller partiernas egen organisation som deras politiska verksamhet,
- att integrera handlingslinjer mot rasism i valprogrammen och fördöma rasistiskt utnyttjande av frågor som t.ex. invandring och asyl i syfte att locka till sig väljare, och genom de interna urvalsförfarandena se till att varje kandidat som ställer upp i valet stöder kampen mot rasism,
- att vägra ge något som helst stöd, varken explicit eller implicit, till extremistiska partier av rasistisk eller främlingsfientlig karaktär.

EUMC inrättades för att se till att EU:s gemensamma värderingar – såsom kampen för mångfald och jämlikhet och mot rasism och främlingsfientlighet – tillgodoses inom politiken och i samhället. EUMC är därför djupt oroat över framförallt den framväxande högerextremismen, vars politik alltid bygger på inslag av rasism och på uteslutande av minoriteter. Eftersom denna fråga är av så stor vikt kommer den att behandlas i en särskild rapport, som kommer att offentliggöras i början av 2001.

2 EUMCs aktiviteter

Under 1999 koncentrerade sig EUMC på de nödvändiga förberedelserna inför dess viktigaste uppgift, nämligen att upprätta RAXEN, ett europeiskt nätverk för information om rasism och främlingsfientlighet. EUMCs styrelseledamöter anordnade nationella rundabordsamtal i de flesta medlemsstater och genomförde ett antal forskningsstudier inom områdena lagstiftning och politik, samhälle, utbildning och medierna för att bistå medlemsstaterna i kampen mot rasism. Flera av dessa initiativ har tagits tillsammans med icke-statliga organisationer och utbildningsinstitutioner.

2.1 Raxen

En av EUMCs huvuduppgifter är att upprätta och samordna ett europeiskt nätverk för information om rasism och främlingsfientlighet, RAXEN. RAXENs uppgift är att samla in uppgifter, bedöma dem med avseende på jämförbarhet och göra resultaten tillgängliga för medlemsstaterna. Inom nätverket kommer man att ta reda på vad som är känt –var och av vem – utvidga kunskapsutbytet samt sprida information om exempel på god praxis.

Under 1999 fastställde EUMC det fortsatta tillvägagångssättet för att bestämma vilka som ska kunna medverka i RAXEN, utvecklingsstadierna för ett operativsystem för nätverket samt analyserade problem kopplade till insamling av data och information. EUMC utarbetade vidare en plan för hur utnämning av nationella kontaktcentra ska gå till, vilket kommer att uppnås genom en offentlig anbudsinfordran.

2.2 Rundabordssamtal

En annan viktig uppgift för EUMC är att underlätta och uppmuntra regelbundna rundabordssamtal med andra befintliga och permanenta rådgivande organ i medlemsstaterna. Och vidare att se till att arbetsmarknadens parter, forskningscentra, företrädare för behöriga myndigheter, icke-statliga organisationer och andra personer eller organ, som är engagerade i kampen mot rasism och främlingsfientlighet, deltar.

Under 1999 fastställdes en allmän princip för rundabordskonferenserna, som kommer att vidareutvecklas och justeras under år 2000.

EUMC presenterade följande ämnen vid rundabordssamtalen:

- De europeiska politiska partiernas stadga för ett icke-rasistiskt samhälle (en handlingsplan skall utarbetas).
- Kartläggning av exempel på god praxis. Vid alla rundabordssamtal har god praxis behandlats och så kommer att ske även fortsättningsvis.
- Genomgång av effektiva program om interkulturell kommunikation.
- Utveckling av en gemensam strategi med avseende på tillämpningen av artikel 13 i Amsterdamfördraget.

2.3 Särskilda frågor

2.3.1 Lagstiftning och politik

EG-fördragets artikel 13 i dess nya lydelse enligt Amsterdamfördraget

Den rättsliga grunden för gemenskapsinsatser och -åtgärder för att bekämpa diskriminering är artikel 13 i Amsterdamfördraget. EUMC, som är det av Europeiska unionens organ som ansvarar för att övervaka rasismen och ge råd till EU:s institutioner, stöder sig på artikel 13. EUMC har tillsammans med forskningsgruppen Migration Policy Group utformat ett forskningsprojekt som inbegriper nationella rapporter från varje medlemsstat, en sammanfattande rapport där befintlig gemenskapslagstiftning jämförs med nationell lagstiftning mot rasism, främlingsfientlighet och antisemitism, inklusive exempel på god praxis.

De europeiska politiska partiernas stadga för ett icke-rasistiskt samhälle

Genom att underteckna de europeiska politiska partiernas stadga för ett icke-rasistiskt samhälle har ett åttiotal politiska partier åtagit sig att införliva budskapet om icke-diskriminering i sin dagliga politiska verksamhet och i kampen om väljarna. EUMC har ställt som ett av sina mål att övervaka att stadgan tillämpas.

Arbetsgruppens nyckelfrågor

I förordningen om inrättande av ett europeiskt centrum för övervakning av rasism och främlingsfientlighet betonas centrumets roll när det gäller att undersöka och utforska omfattningen och utvecklingen, följderna och effekterna av företeelserna rasism och främlingsfientlighet, bland annat inom information, utbildning, samhälle och kultur.

EUMC har inrättat en arbetsgrupp bestående av experter på hög nivå i Europa. Arbetsgruppen har fastställt följande ämnen som varande "nyckelfrågor":

- Medvetenhet om rasism i samhället.
- Integrationspolitik – att hantera mångfalden.
- Koordinering av juridiska enheter.
- Offentligt ledarskap.
- Medborgarskap och europeisk identitet.

Arbetsgruppen beslutade att koncentrera sig på ämnet medvetenhet om rasism under 1999. Utbildning ansågs vara ett viktigt instrument för att öka medvetenheten och skapa gemensamma värderingar. Mot denna bakgrund inledde EUMC diskussioner med Cedefop (det Europeiska centrumet för utveckling av yrkesutbildning) och Anne Frank-stiftelsen i syfte att få till stånd ett projekt för att samla in och utvärdera läromedel.

2.3.2 Samhälle: Förteckning över europeiska stiftelser

För att nå ut till de europeiska medborgarna är det nödvändigt att man samarbetar med de icke-statliga organisationerna. Stiftelser har en stor betydelse på detta område. EUMC har tillsammans med European Foundation Centre och Freudenberg-stiftelsen inlett ett projekt i ämnet "Kampen mot rasism och främlingsfientlighet: Förteckning över europeiska stiftelser". God praxis när det gäller kampen mot rasism och främlingsfientlighet kommer särskilt att uppmärksammas. Ett 120-tal privata stiftelser deltar i projektet.

2.3.3 Utbildning: Att lära dem som lär ut

EUMC har med flera olika parter, däribland Anne Frank-stiftelsen och Cedefop, diskuterat hur man skall kunna fortbilda lärare i frågor som rör rasism och främlingsfientlighet. I slutet av 1999 hölls ett gemensamt möte för att fastställa hur en studie i ämnet skulle vara uppbyggd och vilka resultat man vill uppnå med den. I studien lades fram ett förslag till översikt för centrumet, där det angavs vilka åtgärder som först måste vidtas för att se över situationen på utbildningsområdet.

2.3.4 Medier: mediekonferens i Köln

För att arrangera den europeiska mediekonferensen "Kulturell mångfald – mot rasism" samarbetade centrumet med Westdeutscher Rundfunk (WDR), European Broadcasting Union (EBU) och Europeiska medieinstitutet. Vid detta forum behandlades två ämnen av intresse: I vilken utsträckning har medierna påverkat rasismen? Vilka positiva exempel och strategier finns inom medieindustrin för att överbygga dessa problem?

Mer än 200 representanter från radio, television och tidningar närvarade vid konferensen, liksom kritiska granskare av medierna, sociologer och psykologer.

Utöver den rapport om mediekonferensen som fick stor spridning, publicerade EUMC även arbetsdokumentet "Challenging the media - for equality and diversity against racism". I denna publikation förklaras den roll medierna spelar när det gäller att forma den allmänna opinionen och skapa medvetenhet om frågor som rör rasism och främlingsfientlighet.

2.4 Arbete i ett europeiskt sammanhang

2.4.1 Samarbete med ECRI

I EUMCs stadga betonas behovet av ett nära samarbete med ECRI. I slutet av 1998 antog Europeiska unionens råd ett beslut (1999/132/EG) om att inleda ett nära samarbete mellan EUMC och ECRI och i december 1998 undertecknades ett samarbetsavtal. Det syftar till utbyte av information och medförde bland annat att Europarådet är representerat i EUMCs styrelse.

2.5 Information och PR

2.5.1 Pressaktiviteter och aktiviteter för ökad medvetenhet

Massmediernas bevakning av EUMCs verksamhet har hela tiden varit tillfredsställande. EUMC har under året hållit ett flertal presskonferenser, ibland i samband med styrelsens sammanträden, men även i samband med stora europeiska arrangemang eller årsdagar för att göra allmänheten mer medveten om rasism, främlingsfientlighet och antisemitism. Två viktiga presskonferenser handlade om EUMCs arbetsprogram för 1999 respektive presentationen av årsrapporten för 1998. Dessutom utfärdades ett antal pressmeddelanden under året. Dessa pressmeddelanden behandlade huvudsakligen behovet av vaksamhet och tolerans i Europa i frågor som rör rasism och främlingsfientlighet.

Upplysningsaktiviteter

EUMC har arbetat för att skapa medvetenhet om rasism och främlingsfientlighet. Ett exempel på detta är den vädjan som i slutet av året riktades direkt till medlemsstaternas stats- och regeringschefer. EUMC bad dem att i sina nyårstal och inför det nya millenniet rikta en vädjan mot rasism och främlingsfientlighet och en uppmaning till respekt för mångfalden. De flesta stats- och regeringschefer ville mer än gärna påminna sitt folk om hur viktiga dessa värderingar är för Europas framtid, däribland Tysklands förbundskansler Gerhard Schröder, Finlands president Martti Ahtisaari, Sveriges kung Carl XVI Gustaf, Nederländernas drottning Beatrix, Frankrikes president Jacques Chirac, Italiens president Carlo Azeglio Ciampi och Belgiens kung Albert II.

PR-verksamhet

Mediernas allmänna intresse för EUMC låg på en konstant hög nivå under det gångna året. Totalt sett figurerade det i dussintals TV- och radiointervjuer över hela Europa. Dessutom publicerades omkring 200 artiklar om centrumet i tidningar, tidskrifter och nyhetsblad, framför allt i EU:s medlemsstater men intresset var också stort i andra delar av världen, till och med i Australien.

2.5.2 "Equal Voices"

Under det andra halvåret publicerades det första numret av "Equal Voices", EUMCs nyhetsbrev. Det finns även på centrumets webbplats. Tanken med nyhetsbrevet är att det skall innehålla information och artiklar om frågor som rör rasism och främlingsfientlighet i hela Europa, men även bidrag "utifrån" är välkomna. Ett serviceavsnitt och möjligheten för läsarna att delta aktivt i nyhetsbrevet gör det extra värdefullt.

2.5.3 EUMCs officiella öppnande

Det officiella öppnandet av EUMC ägde rum den 7–8 april 2000 i Hofburgs kongresscentrum i Wien. Det utgjordes av tre delar: en öppningsceremoni, som direktsändes i österrikisk nationell TV, Wiener Forum samt en presskonferens.

Wiener Forum

I samband med EUMCs officiella öppnandet avhölls en internationell konferens, Wiener Forum, som samlade politiker, akademiker, företrädare för arbetsmarknadens parter och icke-statliga organisationer. Temat var rasism och politik.

Under den första sessionen behandlades "Ett jämlikhetens och mångfaldens Europa" och man kunde lyssna till tal av Jean Kahn, styrelseordförande för EUMC, Österrikes president Thomas Klestil, Europaparlamentets talman Nicole Fontaine, Europeiska kommissionens ordförande Romano Prodi samt av Maria de Belém Roseira, företrädare för EU:s ordförandeland Portugal.

Resten av programmet utgjordes av en lång rad välrenommerade talare, huvudsakligen från universitetsvärlden och från EU-institutioner. Talarna gav intressanta bidrag under tre temata: "En vision för Europa" och "Europa vid en skiljeväg?" och "EUMC – En utmaning för samhället". Bland talarna återfanns Graham Watson, ordförande för Europaparlamentets utskott för medborgerliga fri- och rättigheter samt rättsliga och inrikes frågor, Baronessan Sarah Ludford, ledamot av Europaparlamentet, Fodé Sylla, ledamot av Europaparlamentet, Adam Tyson från Europeiska kommissionens GD Sysselsättning och socialpolitik, Chantal Mouffe, professor i politisk filosofi vid University of Westminster, Storbritannien; Charles Taylor, professor i filosofi vid McGill University, Kanada; Ruth Wodak, professor i lingvistik vid universitetet i Wien, Österrike. Vidare talade Jan Niessen, direktör för Migration Policy Group, Belgien samt Christian Petry, direktör för European Foundation Centre och Freudenberg Stiftung, Tyskland.

Wiener Forum avslutades av Beate Winkler, EUMCs direktör, som sammanfattade vilka åtgärder som måste vidtas för att få till stånd ett verkligt handlingsprogram för förändring i Europa.

3 EUMCs styrelse och verkställande organ

EUMCs styrelsen beslutar om verksamheten och dess årliga budget. Den ansvarar också för att årsrapporten och dess slutsatser och expertutlåtande överlämnas till berörda parter.

Styrelsen består av 18 ledamöter: en oberoende person som utses av varje medlemsstat samt en företrädare för vardera Europaparlamentet, Europarådet och Europeiska kommissionen. Varje ledamot har en suppleant som utses på motsvarande sätt. Under 1999 hade styrelsen följande sammansättning:

	Ledamot	Suppleant
Belgien:	Johan Leman	Jean Cornil
Danmark:	Ole Espersen	Morten Kjærum
Tyskland:	Uta Wüffel	Barbara John
Finland:	Kaarina Suonio	Tom Sandlund
Frankrike:	Jean Kahn (ordförande)	Martine Valdes-Boulouque
Grekland:	Petros Stangos	Perikles Pangalos
Storbritannien:	Robert Purkiss (vice ordförande)	David Weaver
Italien:	Francesco Margiotta Broglio	Diego Ungaro
Irland:	Mervyn Taylor	Mary Flaherty
Luxemburg:	Nic Klecker	Edouard Wolter
Nederländerna:	Ed van Thijn	Paul B. Cliteur
Österrike:	Anton Pelinka	Stefan Karner
Portugal:	Pedro Bacelar de Vasconcelos	Esmeraldo de Azevedo
Spanien:	Juan de Dios Ramirez-Heredia	Joaquin Alvarez de Toledo
Sverige:	Stéphane Bruchfeld	Lena Berggren
Europaparlamentet:	William Duncan	Jürgen Micksch
Europarådet:	Joseph Voyame	Jenö Kaltenbach
Europeiska kommissionen:	Odile Quintin	Adam Tyson

Styrelseledamöternas mandat är treårigt och kan därefter förnyas för ytterligare en period. Styrelsen sammanträder minst två gånger om året. Varje ledamot har en röst. Beslut fattas med två tredjedels majoritet.

Det verkställande organet består av fem medlemmar: Ordförande: Jean Kahn, vice ordförande: Bob Purkiss, medlem vald av styrelsen: Anton Pelinka, medlem utsedd av Europarådet: Joseph Voyame, representant för Europeiska kommissionen: Odile Quintin.

4 Ytterligare information

4.1 EUMCs publikationer

- General Information - allmän informationsbroschyr. (finns på engelska (EN), franska (FR), tyska (DE))
- You can do something for better mutual understanding against racism, xenophobia and anti-Semitism, 7 december 1998. (EN, FR och DE)
- Equality and Diversity for Europe – Appeal for Common Action, 7 december 1998. (EN, FR och DE)
- Xenophobia and Racism in Europe: In the light of public opinion 1989-1997, 7 december 1998. (EN, FR och DE)
- Cultural Diversity - Against Racism: Report on the European Media Forum in Cologne in May 1999. (finns på EN och DE)
- Challenging the Media - for Equality and Diversity against Racism, september 1999 (EN och DE)
- Equal Voices - EUMC:s nyhetsbrev. (EN)
- Årsrapport 1998: Del 1 - Att ge Europa en själ (om centrumets verksamhet). Del 2 - Se verkligheten i vitögat (om situationen i medlemsstaterna). (EN, FR och DE)
- Sammanfattning av årsrapporten för 1998 (DA, DE, EL, EN, ES, FI, FR, IT, NL, PT och SV)

4.2 Webbplats

Webbplatsen, <http://eumc.eu.int> har blivit ett användbart verktyg när det gäller att tillhandahålla information om EUMC och för att ge journalister, icke-statliga organisationer och regeringar tillgång till EUMC. Webbplatsen visade sin betydelse för tillgång till information i samband med EUMCs öppnande, då tal och fotografier från ceremonin och konferensen blev offentliggjorda kort efter presentationen.